

Нит дјетињства нит старости

Даница Праштало¹

Сјећање

УДК 341.322.5(497.13):929Праштало Д.

COBISS.RS-ID 143173377

DOI 10.7251/TOP2511177P

Напомена уредништва: Свједочење из архиве Градског удружења бивших логораша Другог свјетског рата и њихових потомака Бања Лука објављујемо уз сагласност Добриле Кукољ, председнице Удружења

* * *

„Све су године лијепе а била је лијепа и добра 1942. година, али та година за мене и моју породицу била је тужна, ружна и нерадо је се сјећам. По доласку у логор Јасеновац моја породица, моја мајка, млађи брат Милорад, сестре Милица и Љубица и ја Даница као најстарија – 8 година, на великим врућинама још смо морали да идемо на сунчање, између нас су се шетали усташе и носили кишобране. Застао би усташа код нас и рекао мојој мами: ‘Кујо партизанска, држи и рашири кишобран, да не поцрним’ затим је рекао мени – ‘ти дјечија наказо, лези на земљу и тако ћеш бити ђубар за земљу’, кад легнем на земљу стави ногу под мој врат па каже – ‘Српче, гледај у сунце док ти очи не побијеле тако да више не видиш Србе’, а моја мама држи кишобран отворен изнад његове главе док год он не каже да однесе до друге мајке, која исто држи дијете у наручју, тако исто понови као код мене. Често су скидали малу дјецу да буду на ‘сунчању’ па их увече ни мајка не може препознати. Сјећам се јасеновачких ноћи, биле су јако хладне јер смо имали само голу земљу гдје смо спавали. Најтеже је било без воде јер је нисмо имали иако је око нас била

¹ Даница Праштало преминула је 8. децембра 2020. године.

ријека Сава, а ноћу се чују запомагања - 'воде, воде', на која се нико није оглашавао, а онај ко је и стигао до обале Саве више се никад није ни вратио, или се утопио или је прешао керепом у Градину, из које се није вратио. Тако смо се веселили киши иако смо већ сву траву појели, била је гола земља па смо пили из удубљења са земље док се мајка није досјетила да простре своју сукњу на земљу па смо лежећи пили из ње. Натапали би усне кишницом што више да ублажимо бол сувих и испуцалих усана која су често крварила. Не знам да ли је било 'боље' кад је киша или сунце, једно и друго је било кобно за нас. Ноћи хладне а одјећа мокра, па би мајка сјела на земљу а нас четворо њој на ноге и тако наслоњени се лакше угријемо па и заспемо. Нашој мајци је било најтеже јер је још увијек дојила најмлађу Љубицу али није било млијека па је због глади одгризла мајчину брадавицу, сјећам се њиховог плача и мајчине муке, крвари а не може да нахрани гладну дјецу. Кад су дошли неки људи и жене у цивилу, почели су да одвајају мајке са више дјеце, гдје су и нас изабрали, тако је нашој муци у Јасеновцу дошао крај, већ је почетак зиме, лишће је опало, и нас одводе у сточне вагоне, који нас довозе у логор Сисак. Уводе нас у халу, ту су нас купали, шишали и одјећу дезинфиковали. Затим нас одвајају од мајки и одводе у баракe гдје су била само дјеца која су грчевито плакала и јаукала за мајкама, а само пар метара од наше баракe биле су наше мајке које су ограђене бодљикавом жицом такође плакале и јецале за својом дјецом. Нас дјецу су предводиле часне сестре које су нас тукле штапом не гледајући куда и како туку, тако су свакодневно односили мртву дјецу тачкама и тако смо тај приказ гледали и проживљавали сваки дан. Излазећи из баракe гледали смо жене у бодљикавим жицама како довикују своју дјецу, моја мајка је дозивала - 'Данице, чувај ми дјецу, ти си најстарија'. Тога дана смо напустили Сисак, одводе нас у Загреб, гдје смо добили мало бољи смјештај, један кревет за четворо дјеце, али наше мајке су остале у Сиску па их касније одводе за Њемачку, од тога дана нисмо више чули за њу све до завршетка рата 1945. Боравећи у Загребу неко вријеме одводе нас у Јастребарско (мјесто поред Загреба), ту смо смјештени у самостану и баракама, тада поново одвајају старију дјецу од млађе, гдје су узели брата и мене и одводе нас у Копривницу. Мале сестре остају у Јастребарском, старија Милица, 4 године, остаје ту до краја рата, док млађу Љубицу мајка никад није пронашла. У Копривници нас двоје поново раздвајају, па мене одводе у домаћинство у село Си-

гетац, а Мићу у село Ботово, ту нас је мајка пронашла у августу 1945. године. У домаћинствима у којима смо боравили приморани смо да се прекрстимо у католичку вјеру и затим нас воде у цркву сваке недеље. Када је мајка дошла по нас води нас у село Међувође код своје сестре, а она се враћа да тражи млађе двије ћерке. Послије неког времена стиже мајка са Милицом и води нас у родно село Агинци, гдје на самом огњишту полако настављамо живот².

Даница Праштало, фотографија из архиве Градског удружења бивших логораша Другог свјетског рата и њихових потомака Бања Лука

The Testimony of Danica Praštalo

Danica Praštalo testifies to the terrible conditions for women and children in the camps Jasenovac, Sisak and Jastrebarsko. She returned home in the fall of 1945.

² Дана 13. марта 2012. године дала је своје свједочење Градском удружењу бивших логораша Другог свјетског рата и њихових потомака Бања Лука; Збирка ЈУСП Доња Градина, рег. 1/24, фасц. 1, док. 2